

Ministerie van Economische Zaken  
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer  
der Staten-Generaal  
Binnenhof 4  
2513 AA DEN HAAG

Datum 13 februari 2018  
Betreft Beantwoording vragen inzake de 3,5 GHz-band

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik u mede namens de minister van Defensie en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de antwoorden op de vragen die gesteld zijn door de leden Paternotte, Belhaj (beiden D66) en Weverling (VVD) over de berichten 'Spionnenjacht blokt 5G' en 'Arena geen proeftuin nieuwste generatie mobiel internet' op 7 februari 2018 onder nummer 2018Z02091. Tevens stuur ik u mede namens de minister van Defensie en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de antwoorden op de vragen die zijn gesteld door het lid Moorlag (PvdA) over de belemmering van de uitrol van 5G op 2 februari 2018 onder nummer 2018Z01760. En als laatste stuur ik u de antwoorden op de vragen die zijn gesteld door de leden Van den Berg en Van der Molen (beiden CDA) over het klaar maken van Nederland voor de uitrol van 5G op 6 februari 2018 onder nummer 2018Z01939.

Hoogachtend,

mr. drs. M.C.G. Keijzer  
Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

## **2018Z01760**

Vragen van het lid Moorlag (PvdA) aan de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat en de minister van Defensie over de belemmering van de uitrol van 5G (ingezonden 2 februari 2018).

1  
Kent u het bericht "Spionnenjacht Burum blokt 5G"<sup>1</sup>?

Antwoord  
Ja.

2  
Is het waar dat als het aan de inlichtingendiensten ligt er boven de lijn Zandvoort - Coevorden "hoogstens een sterk afgezwakte versie van 5G" wordt toegestaan en dat dat dan alleen mogelijk zou zijn met "een kostbaar woud aan antennes"? Zo ja, wat is de aard van de bezwaren van de inlichtingendiensten? Zo nee, wat is er dan niet waar?

Antwoord  
Op dit moment geldt tot 2023 een beperking van de uitrol van 5G-netwerken boven de lijn Amsterdam - Zwolle ter voorkoming van storing op de interceptie van satellietcommunicatie. Dit is vastgelegd in het Nationaal Frequentie Plan uit 2011.  
Zowel de ministers van Defensie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties als de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat zetten zich in om op basis van technisch onderzoek tot oplossingsmogelijkheden te komen voor de beschikbaarstelling van de 3,5 GHz-band. Een belangrijk element daarin is het gebruik van de 3,5 GHz-band door de inlichtingendiensten voor het vergaren van inlichtingen in het kader van de nationale veiligheid. Dit betekent ook dat het om complexe besluitvorming gaat, die niet uit de weg wordt gegaan, maar wel zorgvuldig moet gebeuren. Uw Kamer zal naar verwachting medio dit jaar over de mogelijke oplossingsrichtingen worden geïnformeerd.

3  
Deelt u de mening dat de 5G van groot belang is voor de verdere ontwikkeling van moderne toepassingen van informatie- en communicatietechnologie (ICT) en dat het noorden van het land daarbij zeker niet achter mag blijven? Zo ja, waarom en hoe gaat u voorkomen dat 5G in het noorden slechts op een dure en gebrekkige manier kan worden uitgerold? Zo nee, waarom deelt u die mening niet?

Antwoord  
Ja, zoals ik in antwoord op eerdere vragen van het lid Van der Lee al heb aangegeven speelt snelle uitrol van 5G een belangrijke rol om een bijdrage te

---

<sup>1</sup> Dagblad van het Noorden, 1 februari 2018

leveren aan het mogelijk maken van nieuwe diensten en dienstverleningsconcepten die tegemoet komen aan economische en maatschappelijke uitdagingen. Samen met andere technologieën, zoals LoRaWAN en ITS-5G wordt zo de communicatie-infrastructuur ontwikkeld voor innovatie in allerlei sectoren.<sup>2</sup> Met 5G wordt nagestreefd dat mobiele netwerken straks ook diensten kunnen leveren waar op dit moment nog eigenstandige netwerken voor bestaan, zoals portfoonnetwerken die onder meer worden gebruikt in de evenementen-, beveiligings- en mediasector. Verder moet 5G diensten en dienstverleningsconcepten mogelijk maken die op dit moment in ontwikkeling zijn, zoals inspecties op afstand, monitoring door middel van grote hoeveelheden sensoren, en zelfrijdende auto's. Afhankelijk van de precieze toepassing kan dit ook een bijdrage leveren aan CO2-reductie. Later dit jaar kom ik met een Actieplan Digitale Connectiviteit, zoals aangekondigd in de brief 'Digitale connectiviteit' die op 12 februari jl. aan uw Kamer is gestuurd. Daarin zal ik acties aankondigen ten behoeve van de juiste randvoorwaarden voor verdere uitrol van vaste en mobiele netwerken in Nederland, waaronder dus ook 5G.

4

Sinds wanneer is het bekend dat het gebruik van frequenties door de Nationale Sigint Organisatie (NSO) de uitrol van 5G in het noorden van het land kan belemmeren? Wat heeft u sinds die tijd gedaan om hier uit te komen?

Antwoord

In 2011 is ter bescherming van de satellietinterceptie in Burum in het Nationaal Frequentie Plan vastgelegd dat in de 3,5 GHz-band boven de lijn Amsterdam – Zwolle draadloze of mobiele communicatie niet is toegestaan. In Nederland wordt onder de lijn Amsterdam – Zwolle de 3,5 GHz-band gebruikt voor draadloze of mobiele communicatie. Inmiddels zijn zo'n 130 vergunningen daarvoor verleend. Vanaf 2011 heeft uitvoerig onderzoek plaatsgevonden naar de haalbaarheid van het plaatsen van een scherm rond het satellietgrondstation in Burum waarmee storing kan worden afgeschermd. Uit dit onderzoek is echter gebleken dat een scherm niet haalbaar en effectief is. Om deze reden worden nu andere oplossingsmogelijkheden onderzocht.

5

Welke technische mogelijkheden worden overwogen om 5G uit te rollen zonder dat de werkzaamheden van de inlichtingendiensten daardoor worden gestoord? Is verplaatsing van de grondstations van NSO naar bijvoorbeeld niet meer gebruikte boorplatforms daarbij een optie?

Antwoord

Zie hiervoor het antwoord op vraag 2.

<sup>2</sup> Zie voor meer info <http://www.etsi.org/technologies-clusters/technologies/automotive-intelligent-transport>, <https://www.thethingsnetwork.org/wiki/LoRaWAN/Home>, of <https://www.kpn.com/zakelijk/grootzakelijk/internet-of-things/lora-netwerk.htm>.

6

Deelt u de mening dat indien de uitrol van 5G vanwege de activiteiten van de inlichtingendiensten duurder wordt, dat de rekening daarvan niet bij de burger neergelegd mag worden? Zo ja, waarom ? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Op dit moment is het te vroeg om daar een uitspraak over te kunnen doen. De ministeries van BZK, Defensie en EZK zijn gezamenlijk op zoek naar oplossingsmogelijkheden voor het gebruik in Burum. Rond de zomer zal daar meer duidelijkheid over zijn. Dan kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat het effect is van een oplossing voor Burum op toekomstige uitrol van 5G in Nederland.